

Bulletin

parken Sonsbeek – Zypendaal – Gulden Bodem

Vrienden
van
Sonsbeek

NAJAAR 2023 – JAARGANG 35 – NUMMER 3

De Vereniging van Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem.

De contributie per lid bedraagt per jaar voor particulieren € 15 voor verenigingen € 35 en voor bedrijven € 50.

Bankrekeningnummer: NL30 ABNA 0406 333 505 t.n.v. Vrienden van Sonsbeek.

CANBI: de Vereniging is door de fiscus erkend als Culturele Algemeen Nut Beogende Instelling, waardoor giften die volgens de regels van de Belastingdienst worden gedaan voor fiscale aftrek met de factor 1,25 mogen worden vermenigvuldigd.

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Margreet van Gastel (voorzitter@vriendenvansonsbeek.nl)

Secretaris: Frank van den Elshout (secretariaat@vriendenvansonsbeek.nl)

Penningmeester/ledenadministratie: Henk Eenink (penningmeester@vriendenvansonsbeek.nl)

Leden: Sanne Blok, Niels van der Graaff, Lonneke Kranendonk, Christine Paris, Dirk van Uiter

Adviseurs: Huig Velders (juridisch adviseur), Jan Floor (beheerder parken gemeente)

Aanmelding nieuwe leden

Via het formulier op onze website:
vriendenvansonsbeek.nl/
lid-worden of mail naar:
info@vriendenvansonsbeek.nl

Postadres: Molenplaats Sonsbeek
Zypendaalseweg 24a
6814 CL Arnhem

Website

vriendenvansonsbeek.nl

Molenplaats

Bij het bezoekerscentrum Molenplaats Sonsbeek valt van alles te leren en ontdekken over het groen in de stad en het belang ervan. Het is een ideaal beginpunt voor een kennismaking met de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Er is informatie te vinden in de vorm van boekjes, plattegronden en kaarten over de natuur in en om de stad. Vanaf deze locatie worden activiteiten georganiseerd met betrekking tot het landschap en de cultuurhistorie. Ook is er informatie over gezondheid en klimaatbestendigheid.

Zie: natuurcentrumarnhem.nl/locaties/molenplaats-sonsbeek

In dit nummer

Voorpagina: De pracht van de herfst in park Zypendaal

3 Vanuit het bestuur: Margreet van Gastel bericht over de laatste ontwikkelingen van de bestuursstafel.

3 Wie ontmoet Sonsbeek: Rinus Baak in gesprek met een moeder en dochter over de aantrekkingskracht van onze parken.

4 Activiteiten: Volop groene inspiratie op de Arnhem Groen Markt op 1 oktober en een nieuwe thema-avond van Groen Arnhem LIVE op 12 oktober. Sanne Blok van Groen Arnhem vertelt er meer over.

5 Lezersvraag: Waar zijn 'onze goden' gebleven? Lezer Frans van der Linden stelde de redactie van het Bulletin vragen over de verdwenen beeldengroep in park Zypendaal. Terwijl redactieleden bezig waren zijn vraag uit te zoeken, werden zij aangenaam verrast...

6 en 7 Fotopagina's: Onze fotograaf Rinus Baak maakte foto's van fonteinen en watervallen in Sonsbeek. De lay-out is bedacht door Rosa Poelmans.

8 en 9 Het einde van Willem van Heeckeren: Zijn leven lang reisde Willem van Heeckeren heen en weer tussen Nederland en Frankrijk. Waar verbleef hij zoal?

10 ALV: Save the date! We nodigen al onze leden uit voor de algemene ledenvergadering op 30 oktober.

10 Prijsvraag: Wie weet waar onze fotograaf Rinus Baak deze keer zijn lens op richtte, maakt kans op een actueel boek van Simon Klingen over bos en klimaat.

11 Nieuws: Vogelkenner Arie L. Spaans heeft nieuws over de huiszwaluwtil bij de Witte Watermolen.

Achterpagina: De jagersvereniging (KNJV) noemt het de talrijkste wildsoort van ons land en ook Koos Dansen is verrast over de hoeveelheid meldingen in onze parken. We hebben het over de houtduif.

Aan dit nummer werkten mee:

Sanne Blok, Koos Dansen, Margreet van Gastel, Ad Habets, Frans van der Linden, Rosa Poelmans en Arie L. Spaans.

Van de bestuurstafel

In de mooie nazomer wordt er nog volop genoten van de parken. Spelende kinderen bij de waterval, enthousiaste joggers en wandelaars die op hun gemakje

door het groen kuieren. Intussen richt het bestuur zich met enthousiasme op het nieuwe seizoen.

Begin september is de website sonsbeek.nl overgegaan in vriendenvansonsbeek.nl. Niet alleen de site is vernieuwd, ook zijn we actiever op social media zoals Facebook en Instagram. Steeds met het doel om de bijzondere eigenschappen van onze parken te benadrukken. Dat heeft ook geleid tot aanvulling van onze hoofdfuncties* met een vijfde E, namelijk Educatie. Er valt immers zoveel te leren in en van de parken.

Volgend jaar bestaat Sonsbeek 125 jaar. Het park is natuurlijk veel ouder, maar in 1899 werd het door de gemeente aangekocht en werd daarmee toegankelijk voor breed publiek. Daar zullen we op een symposium met het thema Water bij stilstaan. Water is leven en daarmee richten wij ons op de toekomst: we willen het park natuurlijk op een goede manier doorgeven aan volgende generaties.

Ondertussen volgen we de ontwikkelingen rond de voorgenomen plaatsing van het Feestaardvarken nauwgezet. Op moment van schrijven is het nog stil rond de voortgang. Wel hebben de Vrienden contact gehad met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Het park is immers rijksmonument.

Bestuurslid Henk Eenink heeft gedurende vijf jaar op zeer nauwkeurige en prettige wijze het penningmeesterschap vervuld en vindt het nu tijd voor nieuwe uitdagingen. We willen Henk bedanken voor zijn grote betrokkenheid bij de Vrienden. Inmiddels heeft zich voor de vacature een nieuwe kandidaat gemeld die op de ALV van 30 oktober geïnstalleerd kan worden. Gelukkig blijft Henk tot het zover is. We wensen u een mooie herfst in de parken!

*Namens het bestuur,
Margreet van Gastel, voorzitter*

** Vrienden van Sonsbeek bewaken het evenwicht tussen de vier hoofdfuncties (energie, erfgoed, economie en ecologie) onderling en in samenhang binnen de kaders van het rijksmonument.*

Wie ontmoet Sonsbeek

Een moeder en dochter hand in hand in Sonsbeek. De moeder vertelt me dat ze altijd rond onze parken heeft gewoond. In verschillende woningen, maar steeds met zicht op de parken. Ook de dochter is hier opgegroeid. Ze woont nu in de buurt van Meinerswijk, maar ze geeft aan dat de rust en de schoonheid van onze parken haar steeds weer hier doet terugkeren. Waarschijnlijk geldt hetzelfde voor haar moeder. Ze zijn in ieder geval beiden prima ambassadeurs voor de mooiste parken van ons land! Parken die, ook voor inmiddels verhuisde stadsgenoten, niets inboeten in aantrekkingskracht.

Tekst en foto: Rinus Baak

Groene inspiratie op de Arnhem Groen Markt

Ontdek tijdens de Arnhem Groen Markt op zondag 1 oktober alles voor een groene tuin en balkon. Het is een goede tijd om buiten aan de slag te gaan, want een bloeiende lente plant je in de herfst!

Foto: Susanne Reuling

Op de Arnhem Groen Markt vind je kwekers, tuinontwerpers, planten, bomen, zaden en advies over klimaatbestendig en natuurvriendelijk tuinieren. Oktober is volop oogsttijd, een goed moment om lokale producten uit Arnhem en omstreken te ontdekken.

Wip tegels voor groen

Wie tegels gaat wippen in ruil voor meer groen, kan de gewipte tegels op de markt inleveren bij Arnhem Klimaatbestendig. Daar ontvang je korting op plantgoed en help je Arnhem op meer kans het NK Tegelwippen te winnen! Ook voor kinderen is er genoeg te beleven: activiteiten onder begeleiding van Natuurcentrum Arnhem, knutselen met IVN Natuureducatie en schminken door Paola Schminckdesign.

Sanne Blok

Arnhem Groen Markt: zondag 1 oktober van 11.00-16.00 uur bij Bezoekerscentrum Molenplaats Sonsbeek. Zie voor deelnemers en programma groenarnhem.nl.

4

Groen Arnhem LIVE: Zorgzaam Groen

Donderdag 12 oktober is er weer een editie van Groen Arnhem LIVE in de Molenplaats met als thema 'Zorgzaam Groen'. Gastspreker Sjerp de Vries en panelleden uit het werkveld geven antwoord op de vraag: **Wat zijn de effecten van een groene omgeving op onze gezondheid?**

Hij doet onderzoek naar de invloed van natuurlijke elementen in de

Sjerp de Vries is omgevingspsycholoog bij Wageningen Environmental Research, een onderdeel van Wageningen University & Research.

leefomgeving op de gezondheid en het welzijn van mensen. Zijn meest recente project is een grootschalig onderzoek naar de relatie tussen het al dan niet beschikken over een groene tuin en de gezondheidsstatus van de bewoners.

Meer groen, minder antidepressiva

Enkele onderzoeksresultaten zijn bijvoorbeeld dat onder mensen met een tuin 11 procent minder hartziektes voorkomen en dat in buurten met meer straatbomen het gebruik van antidepressiva lager is. Sjerp neemt ons tijdens zijn lezing mee in wat een groene omgeving voor onze gezondheid kan betekenen. Panelleden uit het werkveld gaan in op ervaringen uit de praktijk.

Samen groene ambities realiseren Groen Arnhem LIVE is een initiatief van Groen Arnhem en Natuurcentrum Arnhem. De thema-avonden rondom natuur en duurzaamheid hebben als doel: wat kunnen we samen doen om de groene ambities van onze stad te realiseren? De bijeenkomsten worden gehouden in bezoekerscentrum Molenplaats Sonsbeek en zijn gratis te bezoeken (aanmelden verplicht).

Meer informatie en aanmelden via natuurcentrumarnhem.nl (onder 'Activiteiten').

Sanne Blok

Waar zijn 'onze goden' gebleven?

In coronatijd stuurde lezer Frans van der Linden de redactie van het Bulletin een vraag over de verdwenen beeldengroep in park Zypendaal. Onlangs volgde nog een reminder en terwijl redactieleden bezig waren zijn vraag uit te zoeken, werden zij aangenaam verrast...

Bericht Frans van der Linden:

'Op mijn vele wandelingen door onze prachtige parken, kom ik vaak langs een plek die mij bevreemdt en verontrust: een lege, graftombe-achtige sokkel op de dam tussen de spiegelvijvers in park Zypendaal. Geruime tijd geleden stond hier een indrukwekkend wit marmeren tuinbeeld. Het klinkt misschien wat overgevoelig, maar telkens als ik dat kale, nutteloos ogende voetstuk gewaar word, voel ik een groot gemis en vraag ik me af: waar zijn die drie Griekse goden gebleven? En wanneer zien we ze weer terug?'

'Mijn herinnering aan de beelden-groep en wie zij ook al weer voorstelden, begon te vervagen. Om mijn geheugen op te frissen, raadpleegde ik het boeiende naslagwerk Arnhem – Beelden op Stand. Aan het eind van deze dikke pil, op pagina 517, vind je

een fraaie foto van het groepsbeeld. Uit de beschrijving blijkt dat het beeld eigendom was van de familie Brantsen. Het stond tot het begin van de 20e eeuw in de voortuin van het Huis Rhederoord in De Steeg. Toen dat landgoed verkocht werd, is het beeld naar Arnhem overgebracht. Hoe dat precies gegaan is, wordt niet vermeld. Zeker is dat de gekozen plek, zo in de nabijheid van Kasteel Zypendaal, een gouden greep is geweest.'

'Dan nu enige details over het drietal (ik citeer): "De figuren van het groepsbeeld stellen personages voor uit de Griekse mythologie. De knielende oude man is Asklepios, god der geneeskunst. De staande vrouw is Hygieia zijn dochter, godin van de gezondheid. Zij draagt haar zoontje Telesphoros, het symbool van genezen ziekte en zij trapt met haar rechtervoet

op twee slangen, de aesculaap." Hoe symbolisch en toepasselijk dat deze geneeskundige goden uit de oudheid juist nu ten tonele verschijnen, in het huidige corona-tijdperk waarin we de medische wetenschap zo dringend nodig hebben!'

'En wij verweesde parkwandelaars – ach, wij wachten (on)geduldig af wanneer "ons" goddelijke trio weer op zijn oude vertrouwde plek staat te pronken. Laten we hopen dat dit unieke kunstwerk niet door vandalen kort en klein is geslagen, maar dat het veilig ergens in een werkplaats op een schoonmaak- of opknapbeurt staat te wachten.'

Reactie van de redactie:

Op zoek naar een antwoord bij de gemeente, komt plotseling het bericht dat de beeldengroep op 1 september teruggeplaatst gaat worden. Het achttiende-eeuwse marmeren tuinbeeld was in restauratie gegaan bij Ton Mooy, een gerenommeerd beeldenrestaurateur uit Amersfoort. Belangrijke oorzaak van de vertraging was het ontbreken van het kinderhoofdje (Telesphoros) dat gereconstrueerd moest worden. De originele maker van het beeld is onbekend. Het tuinbeeld lijkt op de beelden van Ignatius van Logteren die langs de binnenstadsingels in Arnhem staan, maar is nagenoeg zeker niet van hem. In 1999 werd de beeldengroep al eens eerder gerestaureerd. Wie nu een wandeling maakt naar de barokke vijvers in park Zypendaal, kan de terugkomst van het godenbeeld in volle glorie aanschouwen. Met dank aan de gemeentelijke instanties die zich hiervoor ingezet hebben en aan Frans van der Linden die het opnam voor alle wandelaars in onze parken.

Foto: Rinus Baak

Kleine waterval

Fontein

Flowforms

Grote waterval

vijver

Het einde van Willem van Heeckeren

Deel 5 in de serie over de familie van Heeckeren van Enghuizen

Willem van Heeckeren was in Tours geboren als Guillaume Maurice Alexandre van Heeckeren. Zijn leven lang reisde hij heen en weer tussen Nederland en Frankrijk. In 1894, toen zijn tweede huwelijk in duigen lag maar nog niet formeel was ontbonden, verliet hij Sonsbeek voorgoed en verhuisde naar Parijs. Het huis kwam leeg te staan en rentmeester Mulder bestierde het landgoed. In de zomermaanden werd Sonsbeek opengesteld voor publiek en 's winters, als de grote vijver bevroren was, kon Arnhem daar op de schaats. Er werden concerten, concours hippiques en tentoonstellingen gehouden. Toen de gemeente in 1899 eigenaar werd, waren de Arnhemmers al gewend aan 'hun' park. Waar verbleef Willem van Heeckeren zoal?

Huis Vrijland, in 1899 ontworpen en gebouwd door architect Willem Mulder. Het huis stond model voor de villa van Gilles André de la Porte, tegenwoordig hotel Molendal.

Huis Vrijland

Willem van Heeckeren was een fanatiek paardrijder. De vossenjachten die hij in de jaren 1890-1892 organiseerde, waren in feite paardensport-evenementen waarop de ruiters hun behendigheid op geaccidenteerd terrein konden tonen. Samen met zijn broer Henri bezat Willem ook een postkoets met vierspan (mailcoach). Destijds gold het rijden met de mailcoach als een uiterst exclusieve en kostbare sport. De Parijse krant

Le Journal meldde op 4 juni 1893 dat de coach van Van Heeckeren op de renbaan La Marche voor het oog van een 'elegante menigte' de strijd aanbond met tien mailcoaches van andere adellijke heerschappen. De schatrijke Étienne baron van Zuylen van Nyevelt, was de enige andere Nederlander. Hoewel Willem na zijn vertrek van Sonsbeek feitelijk in Parijs woonde, wijdde hij zich in Nederland aan de vervolmaking van zijn jachtdomein ten noorden van Arnhem. De eerste stap

daarin was de aankoop van het kleine, maar strategisch gelegen landgoed Vrijland van Gerrit Coers (in 1897). Even later gevolgd door de aankoop van het grote landgoed Varenna onder Hoenderloo dat grensde aan zijn erfgoed Deelerwoud. Onmiddellijk na de verwerving van Varenna liet hij Deelerwoud-Varenna (samen 21 vierkante kilometer) omheinen met een ijzeren hek. Zo creëerde hij een privé-domein waar hij met zijn gasten ongestoord kon jagen. Hij deed Sonsbeek van de hand, maar direct na zijn scheiding van Mathilde Nouvel kocht hij het meest noordelijke deel ervan, De Waterberg, weer terug. De Waterberg (300 hectare) grensde aan Vrijland waar hij een nieuw landhuis liet bouwen. Kennelijk was hij van plan Vrijland tot zijn Arnhemse pied-à-terre te maken. Het huis werd gebouwd op de fundamenten van de afgebrande villa van Coers, maar hij gebruikte het maar kort. In februari 1904 verkocht hij Vrijland en De Waterberg aan de familie Van Pallandt en trok zich terug op Deelerwoud.

Jachtslot Deelerwoud

Architect-aannemer (en rentmeesterszoon) Willem Mulder, die eerder Vrijland had gebouwd, kreeg opdracht op Varenna een nieuw jachtslot te bouwen. Het werd in 1905 voltooid, compleet met stallen en een kennel. Het was een curieus wijdlopieg gebouw met vier hoektorens. In het half verdiepte souterrain bevonden zich de keuken, provisiekamers en de woonvertrekken van het huispersoneel. De beletage bestond uit een grote zithal met rechts het herenappartement en links de gastenverblijven in de torens. In Engeland kocht Van Heeckeren een nieuwe troep jachthonden (meute) en formeerde daarmee zijn eigen jachtploeg, de

Jachtslot Deelerwoud, bouwjaar 1905, verwoest in WO II.

'Equipage du Deelerwoud'. Hij kwam alleen tijdens het jachtseizoen (oktober-april) over naar Nederland om met zijn vrienden op reeën te jagen.

Chateau d'Orly

In 1910 verkocht Van Heeckeren Deelerwoud en Varena en vestigde zich permanent in Parijs. Waar hij precies woonde en wat hij daar deed is onduidelijk, maar de omstandigheden waaronder hij vijf jaar later overleed, doen vermoeden dat hij

ziek was. Hij kwam aan zijn einde tijdens een verblijf in kasteel d'Orly, eigendom van dr. Piouffle, een jonge arts die er in 1912 een kliniek voor (welgestelde) verslaafden aan alcohol en drugs was begonnen. De dokter hanteerde de zogenaamde Amerikaanse methode (gecontroleerde afbouw van verslavingsmiddelen gecombineerd met leverontgiftiging door natriumsulfaat) en garandeerde genezing binnen twee weken zonder ontwenningverschijnselen. Dat kon hij kennelijk niet altijd waarmaken, in

Chateau d'Orly, ook wel Chateau Guérin, ligt in een park midden in Orly en bestaat nog steeds. Van 1912 tot 1920 was hier de privékliniek voor verslaafden onder leiding van dr. Piouffle.

september 1915 overleed Van Heeckeren. Waaraan hij verslaafd was, is onbekend. Schoonzoon Adolph Zeyger van Rechteren Limpurg reisde samen met Willems vroegere huisknecht Willem Jansen naar Parijs. Zij begroeven Van Heeckeren naast zijn moeder in Tours.

De erfenis

Van de nalatenschap werd inventaris opgemaakt in het Arnhemse pakhuis van de firma De Gruyter in de Parkstraat, waar ook een deel van de Sonsbeek-boedel lag opgeslagen. Men had er twee dagen voor nodig. Het testament hield nog een verrassing in. Van Heeckeren had het in 1908 op Deelerwoud eigenhandig geschreven. Het wees twee legaten toe, f50.000 aan Willem Jansen en f6.000 aan Willem Stevels als beheerder en uitvoerder van de wil, maar Stevels was inmiddels dood dus dat verviel. Van Heeckeren moet voor Jansen grote sympathie of dankbaarheid hebben gekoesterd. Want f50.000 was een enorme som voor een legaat, zeker voor een bediende. Jansen kon op zijn lauweren gaan rusten. Hij was in 1889 op Sonsbeek komen werken, trouwde met een Engelse, die stierf in het kraambed, en hertrouwde met een veel jongere Française, die hem een dochter schonk. Jansen was ruim twintig jaar Van Heeckeren's kamenier. Hij was inmiddels 62 en zou nog 10 jaar genieten van zijn riant pensioen, zijn vrouw 32 jaar. De kruimels van de erfenis waren voor Van Heeckeren's dochter Marguérite. Na aftrek van alle kosten (waaronder een gepeperde doktersrekening), de verkoop van meubels en van een deel van de aandelen, resteerden f10.000 en een aandelenpakket dat zwaar leunde op Russische Spoorwegen (en waarvan de waarde door de revolutie van 1917 gedeeltelijk zou verdampen).

Ad Habets

Save the date: ALV op 30 oktober

De jaarlijkse algemene ledenvergadering (ALV) van de Vrienden van Sonsbeek vindt plaats op maandag 30 oktober bij de Molenplaats. Alle leden van de Vrienden van Sonsbeek zijn van harte welkom! Inloop vanaf 19.00 uur, start vergadering 19.30 uur. Meer informatie op onze website: vriendenvansonsbeek.nl.

Na het officiële gedeelte van de vergadering, is er een inhoudelijk programma met spreker. Het bestuur van de Vrienden heeft hiervoor architectuurhistoricus en erfgoedadviseur Nick van den Berg uitgenodigd. Hij is werkzaam bij het Gelders Genootschap en vertelt over het onderzoeksproject 'Oorlog in Arcadië, 1940-1945.'

Ook de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem maken deel uit van dit landelijke project. Nick deelt een aantal Gelderse en Arnhemse verhalen over de kastelen, buitenplaatsen en landgoederen in de periode 1940-1945.

Waar in het park?

Wie door onze parken loopt en oog heeft voor detail, ziet steeds iets nieuws. Onze fotograaf daagt u uit. Waar is deze foto genomen?

Stuur uw oplossing voor 1 januari 2024 naar bulletin@vriendenvansonsbeek.nl. Onder de eerste tien juiste inzendingen, verloten we een exemplaar van 'Zeven vragen over Bos en Klimaat' van Simon Klingen.

Het goede antwoord op de vorige prijsvraag was: (het dak van de) ijskelder. Het juiste antwoord werd onder andere gegeven door Gerard Herbers. Hij heeft het boek van Simon Klingen inmiddels ontvangen. Wij feliciteren Gerard hartelijk met deze prijs!

Foto: Rinus Baak

Voelt de huiszwaluw zich thuis in de til?

Op aanmoediging van de Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken is in 2020 door de gemeente Arnhem een huiszwaluwtil geplaatst naast de tuin van de Witte Watermolen. Lange tijd bleef de til onbenut. Heeft de huiszwaluw zijn weg naar de kunstnesten inmiddels gevonden?

Een zwaluwtil is een paal met een overkapping waaronder rondom kunstnesten voor deze vogelsoort zijn opgehangen. Bij de til bij de Witte Watermolen zijn dat er twaalf. In 2020 werd de til te laat in het seizoen geplaatst om nog succes te verwachten. Ook in 2021 bleef de til onbenut door de zwaluwen. Maar in 2022 was het raak. Toen hebben in twee kunstnesten huiszwaluwen gebroed. Weliswaar laat in het seizoen, maar toch, het begin was er.

Gespreid bedje

Vermoedelijk waren het zwaluwen die het jaar ervoor uit het ei waren gekropen. Deze komen altijd het jaar erop wat laat in het seizoen aan en broeden door de late aankomst niet altijd succesvol. Zij beginnen wel, maar maken het nest, dat van modder wordt gemaakt, vaak niet af. Maar de late zwaluwen vonden in 2022 door de aanwezigheid van de kunstnesten hun bedje bij aankomst reeds gespreid. De verwachtingen voor 2023 waren door dit succes dan ook hooggespannen...

Scène uit The Birds

In 2023 werden we niet teleurgesteld. In juni werden al verschillende kunstnesten door huiszwaluwen aangevlogen. Op 7 juli leek de aanblik van de til toen ik aankwam, wel op

een beeld uit de Hitchcock-klassieker *The Birds* uit 1963. Rond de til vloog een grote groep huiszwaluwen door elkaar die de nesten met jongen bezochten. Ik ben er toen maar eens op mijn gemak bij gaan zitten kijken en zag vervolgens dat alle twaalf kunstnesten bezet waren! De vogels vlogen af en aan om hun jongen te voeren. We mogen dus wel zeggen dat plaatsing van de til uiteindelijk een groot succes is geworden. Gelukkig blijkt dat dit succes niet ten koste is gegaan van de huiszwaluwen die in de Burgemeesterswijk en de Transvaalbuurt broeden. In deze wijken heeft in 2023 namelijk een topaantal van 79 huiszwaluwen gebroed.

Tekst: Arie L. Spaans

Foto: Rinus Baak

Roekoe roekoe, de houtduif roept roept

Terwijl ik in de dierentuin met mijn kleinzoon van twee naar een wrattenzwijnmoeder met biggetjes stond te kijken, landde in de vlierstruik ernaast een houtduif. Deze duif, de grootste duivensoort van West-Europa, begon gretig van de paarse bessen te eten. Ik moest denken aan mijn serie houtduiffoto's op Zypendaal, waarvan u hierboven eentje ziet.

Eenmaal thuis bekijk ik op waarneming.nl de gemelde aantallen in onze parken. Ik ben verrast hoeveel dat er zijn, zeker als je bedenkt dat lang niet elke vogelaar zo'n gewone soort doorgeeft. Sinds 2008 zijn er van Zypendaal en Gulden Bodem (totaal 141 hectare) 55 waarnemingen gemeld met in totaal 631 exemplaren. Van Sonsbeek (70,5 hectare) 115 waarnemingen met samen 3.525 exemplaren. Hier zit wel een reusachtige uitschieter van 2.500 overvliegende exemplaren bij, gemeld op 3 februari 2012. Deze melding is zeker serieus te nemen, want afkomstig

van de doorgewinterde waarnemer Jurriën van Deijk. Verder zitten er in de wintermaanden in het hele gebied groepen van 40 tot meer dan 100 bij.

In Nederland broeden 290.000 tot 580.000 houtduivenparen, aangevuld met één tot twee miljoen doortrekkers. Zij zoeken hun voedsel vooral op de grond, zoals granen, bladeren, eikels en beukenootjes. De KNJV (Jagersvereniging) noemt de houtduif de talrijkste wildsoort van ons land. Een wildsoort die, om schade aan land- en tuinbouw te beperken, ijverig bejaagd dient te worden. Hierbij gaat het om gewassen als graan, kool en erwten. Hoewel de houtduif op de lijst van vrij bejaagbare soorten in Nederland staat, pleit de Vogelbescherming ervoor deze lijst af te schaffen. Meer informatie over de houtduif, waaronder geluidsfragmenten van zang en roep, vindt u als u 'Houtduif Vogelbescherming' googelt.

Tekst en foto: Koos Dansen

Colofon

Het Bulletin VVS is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Het Bulletin verschijnt vier keer per jaar.

Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek.

ISSN 1567-1054
Oplage 600 stuks

Redactie:
Lonneke Kranendonk,
Paul Poelmans, Rinus Baak,
Niels van der Graaff
bulletin@vriendenvansonsbeek.nl

Vormgeving:
Coco Bookmedia

Druk:
Wilco BV

Eerder verschenen nummers vindt u op de website:
vriendenvansonsbeek.nl/bulletin

Reden retourzending:

Postcode:

Plaats:

Naam:

Straat:

Het correcte adres is:

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe terug te sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, 6814 CL Arnhem.

Retour afzender/adreswijziging

